

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”

Penticostalii din România între
memorie colectivă și discurs istoric.
O perspectivă asupra construcției memoriei
confesionale în Clujul penticostal (1945–2020)

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Doru RADOSAV

Doctorand:
Vlad-Samuel TOMOȘ

Cluj-Napoca
2025

Cuprins

Cuprins	3
Introducere	6
1 CAPITOLUL I – CADRUL TEORETIC ȘI METODOLOGIC . Error! Bookmark not defined.	
1.1. Despre relevanța abordării temei.....	Error! Bookmark not defined.
1.2. Fundamente teoretice și repere interpretative	Error! Bookmark not defined.
1.2.1. Analiza de discurs.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.2. Istoria văzută de la margine.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.3. Penticostalismul ca religie trăită.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.4. Memoria comunității penticostale	Error! Bookmark not defined.
1.3. Metoda de lucru.....	Error! Bookmark not defined.
1.3.1. Abordarea generală: interdisciplinaritate și poziționare	Error! Bookmark not defined.
1.3.2. Metoda analizei de discurs și perspectiva religiei trăite	Error! Bookmark not defined.
1.3.3. Utilizarea istoriei orale	Error! Bookmark not defined.
1.4. Tipuri de surse	Error! Bookmark not defined.
2 CAPITOLUL II – DISCURSUL ISTORIC PENTICOSTAL.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Dimensiuni istorice și conceptuale ale fenomenului penticostal	Error! Bookmark not defined.
2.1.1. Ce este penticostalismul? Cine sunt penticostalii?	Error! Bookmark not defined.
2.1.2. Penticostalismul global: origini și răspândire.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.3. Penticostalismul național – narațiunile originii românești	Error! Bookmark not defined.
2.1.4. Penticostalismul local	Error! Bookmark not defined.
2.2. Analiza discursului istoric penticostal.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Istoria penticostală oficială.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.2. Perspectivele discursului penticostal oficial.....	Error! Bookmark not defined.
2.3. Inițiative legate de istoria penticostalismului.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.1. Cele două filiere de autoritate. Istoria celor ce mânduiesc harismele .	Error! Bookmark not defined.

2.3.2. Scrisul istoric evenimential pentecostal și provocările sale	Error! Bookmark not defined.
2.3.3. Raportarea la sursele orale.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.4. Spre o istorie pentecostală obiectivă	Error! Bookmark not defined.
2.4. Împăcarea cu trecutul comunist.....	Error! Bookmark not defined.
2.4.1. Deconspirarea informatorilor din bisericile evanghelice.....	Error! Bookmark not defined.
2.4.2. Împăcarea cu trecutul în cazul Bisericii Adventiste	Error! Bookmark not defined.
2.4.3. Împăcarea cu trecutul în cazul Bisericii Baptiste	Error! Bookmark not defined.
2.4.4. Colaborare vs. Rezistență	Error! Bookmark not defined.
2.5. Concluzii: Legitimitatea discursului anti-colaborare	Error! Bookmark not defined.
3 CAPITOLUL III – MEMORIALISTICA PENTECOSTALĂ.....	Error! Bookmark not defined.
3.1. Memorialistica pentecostală în context: amintire și uitare ..	Error! Bookmark not defined.
3.2. Despre memorie	Error! Bookmark not defined.
3.3. Memorialistica ca gen istoric și literar	Error! Bookmark not defined.
3.4. Memorialistica pentecostală: motivații și semnificații	Error! Bookmark not defined.
3.5. Memorialistica pentecostală: stil, influențe și construcție narativă ...	Error! Bookmark not defined.
3.6. Particularitățile memorialisticii pentecostale	Error! Bookmark not defined.
3.6.1. Cronologia traseului spiritual	Error! Bookmark not defined.
3.6.2. Biblia în scrisul memorialistic pentecostal.....	Error! Bookmark not defined.
3.6.3. Memoriile ca „religie trăită”: doctrină și devoțiune	Error! Bookmark not defined.
3.7. Teme în memorialistica pentecostală	Error! Bookmark not defined.
3.7.1. Convertirea	Error! Bookmark not defined.
3.7.2. Botezul cu Duhul Sfânt.....	Error! Bookmark not defined.
3.7.3. Minunile.....	Error! Bookmark not defined.
3.7.4. Raportarea la majoritate, la celelalte culte și la autorități.....	Error! Bookmark not defined.
3.8. De la individ la comunitate: traiectorii biografice, istorii locale și identitate regională în mediul pentecostal	Error! Bookmark not defined.
3.8.1. Biografiile pentecostale.....	Error! Bookmark not defined.
3.8.2. Istoria bisericilor locale	Error! Bookmark not defined.
3.8.3. Lucrări de istorie pentecostală la nivel de municipiu, județ sau regiune	Error! Bookmark not defined.

3.9. Concluzii	Error! Bookmark not defined.
4 CAPITOLUL IV – MEMORIE ȘI ISTORIE ÎN BULETINUL CULTULUI PENTICOSTAL DIN ROMÂNIA	Error! Bookmark not defined.
4.1. Presa bisericească.....	Error! Bookmark not defined.
4.2. Buletinul Cultului Penticostal din România – evoluție, rol și impact	Error! Bookmark not defined.
4.3. Articolele politice obligatorii: limba de lemn și rescrierea memoriei	Error! Bookmark not defined.
4.4. Necrologul în Buletinul Cultului Penticostal și Cuvântul Adevărului: o formă de memorie	Error! Bookmark not defined.
4.4.1. Necrologul penticostalilor, despre formă și conținut....	Error! Bookmark not defined.
4.4.2. Selectarea personalităților, motivații și exemple	Error! Bookmark not defined.
4.4.3. Necrologul penticostal, număr și semnificație în perioada 1953-1989	Error! Bookmark not defined.
4.4.4. Necrologul penticostal, număr și semnificație în perioada 1990-2003	Error! Bookmark not defined.
4.4.5. Necrologul penticostal, număr și semnificație în perioada 2004-2014	Error! Bookmark not defined.
4.4.6. Necrologul penticostal, număr și semnificație în perioada 2015-2020	Error! Bookmark not defined.
4.5. Abordări și perspective asupra istoriei penticostale	Error! Bookmark not defined.
4.5.1. Abordări și perspective asupra istoriei penticostale înainte de 1989 în <i>Buletinul Cultului Penticostal</i>	Error! Bookmark not defined.
4.5.2. Abordări și perspective asupra istoriei penticostale între 1990-2001 în <i>Cuvântul Adevărului</i>	Error! Bookmark not defined.
4.5.3. Abordări și perspective asupra istoriei penticostale între 2002-2012 în <i>Cuvântul Adevărului</i>	Error! Bookmark not defined.
4.5.4. Abordări și perspective asupra istoriei penticostale între 2013-2020 în <i>Cuvântul Adevărului</i>	Error! Bookmark not defined.
4.6. Concluzii: Raportarea la moștenirea istorică	Error! Bookmark not defined.
5 CAPITOLUL V – CREDINȚA POVESTITĂ: ORALITATE, MEMORIE VIE ȘI RELIGIE TRĂITĂ ÎN BISERICA PENTICOSTALĂ „BETEL”, CLUJ NAPOCA ..	Error! Bookmark not defined.
5.1. Memorie, oralitate și religie trăită	Error! Bookmark not defined.
5.2. Biserica Penticostală „Betel” Cluj-Napoca	Error! Bookmark not defined.

5.2.1. Dinamica bisericilor pentecostale din Cluj-Napoca în perioada 1935-1990.....	Error! Bookmark not defined.
5.2.2. Analiza discursului despre apariția Bisericii Pentecostale „Betel” Cluj-Napoca..	Error! Bookmark not defined.
5.3. Teme recurente în discursul oralității pentecostale	Error! Bookmark not defined.
5.3.1. Pentecostalii și elitele	Error! Bookmark not defined.
5.3.2. Pentecostalii și autoritățile comuniste	Error! Bookmark not defined.
5.3.3. Convertirea	Error! Bookmark not defined.
5.3.4. Harisme și minuni.....	Error! Bookmark not defined.
5.3.5. Femeia pentecostală între discurs normativ și practici cotidiene	Error! Bookmark not defined.
5.4. Concluzii	Error! Bookmark not defined.
Concluzii	349
Bibliografie.....	351
Lista martorilor.....	368

Teza de doctorat intitulată *Pentecostalii din România între memorie colectivă și discurs istoric. O perspectivă asupra construcției memoriei confesionale în Clujul pentecostal (1945–2020)*, își propune să aducă o contribuție originală în cadrul istoriografiei pentecostale din România. Într-un context al scrierilor confesionale saturate de confuzii și lipsă de rigoare critică, „realizarea unor lucrări privind Biserica (viața religioasă în general) în perioada comunistă reprezintă o provocare pentru istoricii, sociologii și politologii români. Aceasta însă nu se poate face prin confesionalizarea cercetării...”¹ Ne propunem ca această cercetare să contribuie la o mai bună înțelegere istorică a pentecostalismului, evitând o abordare excesiv confesională.

Studiul de față se înscrie în rândul lucrărilor care analizează modul în care memoria contribuie la definirea identității colective, mai ales în cazul unei comunități religioase minoritare. Prin aplicarea metodei analizei de discurs, încercăm să arătăm că și prin intermediul scrisului istoric, pentecostalii – o confesiune marginalizată multă vreme în spațiul public românesc – își construiesc identitatea. Preocuparea pentru definirea identitară și găsirea unui loc în memoria

¹ Dorin Dobrințu, „Istoria Bisericii și pericolul confesionalizării cercetării”, în *Xenopoliana*, anul VII, nr. 4, 1999, p. 135.

publică este profund legată de contextul în care această confesiune a apărut și s-a dezvoltat. Secolul al XX-lea a fost un secol al încercărilor pentru penticostalii români, iar aceste provocări și-au lăsat amprenta nu doar asupra modului lor de organizare, ci și asupra felului în care se raportează la trecut, îl povestesc și îl transmit mai departe.

O astfel de abordare este inedită în istoriografia penticostală românească, deoarece iese din tiparul scrierilor pozitivistice, care tratează istoria ca pe un mandat de validare a unui adevăr prestabilit, și încearcă să descifreze ce transmite istoricul sau credinciosul penticostal prin discursul său. Totodată, nu se înscrie nici în paradigma scrierilor despre penticostali realizate steril, cu unicul scop de a oferi încă o prezentare a originilor sau a comunității – o abordare deja bine reprezentată. Vom arăta, pe parcursul lucrării, că demersul nostru nuanțează și completează scrierile de până acum despre istoria penticostalismului românesc.

Teza este structurată în cinci capitole, așezate într-o coerență metodologică atent gândită. Studiul începe cu capitolul întâi, *Cadrul teoretic și metodologic*, în care prezentăm relevanța temei și justificăm abordarea aleasă. Așezăm cu grijă bazele teoretice ale cercetării: importanța analizei de discurs, specificul confesiunii penticostale ca fenomen marginal, teoria religiei trăite, studiile despre memorie și rolul memoriei în text. După această fundamentare teoretică, detaliem metoda de lucru, cu accent pe valoarea abordării interdisciplinare și pe poziționarea noastră de tip *insider*. Explicăm aplicarea analizei de discurs și modul în care aceasta se intersectează cu perspectiva religiei trăite. În finalul capitolului, clarificăm raportarea noastră la oralitate și la tipurile de surse istorice folosite.

Capitolul al doilea, *Discursul istoric penticostal*, analizează modul în care scrisul istoric oficial construiește o anumită narațiune despre trecut. În prima parte a capitolului explorăm fenomenul penticostal, urmărind principalele direcții de definire a penticostalismului și a identității penticostale, așa cum apar ele în literatura de specialitate. Un element important al demersului nostru este analiza celor trei niveluri de manifestare ale fenomenului: penticostalismul global, național și local – o prezentare inductivă menită să contureze cadrul general al cercetării. Analiza propriu-zisă de discurs se concentrează pe lucrările de istorie scrise de autori penticostali și publicate sub egida instituțională a Cultului Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România. În paralel, examinăm și alte lucrări conexe, care fie întăresc, fie contestă acest discurs oficial. Partea finală a capitolului se oprește asupra raportării penticostalilor la trecutul comunist. Observăm că discursul deconspirării urmează un tipar întâlnit și în alte confesiuni evanghelice.

Răspundem la întrebări precum: în ce mod s-au raportat penticostalii la descoperirea colaboratorilor cu Securitatea? De ce a generat acest subiect atâtea controverse? Și în ce fel este reconcilierea cu trecutul comunist importantă pentru o confesiune minoritară?

Capitolul al treilea, *Memorialistica penticostală*, abordează discursul autobiografic al penticostalilor, cu accent pe felul în care aceștia își povestesc trecutul. În deschidere, ancorăm tema în contextul mai larg al studiilor despre memorie de la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, evidențiind cum aceste perspective au contribuit la apariția și înmulțirea lucrărilor memorialistice în mediul penticostal. Răspundem la întrebări esențiale pentru tema cercetării: cum scriu penticostalii memoriile lor? De ce scriu? Cine și ce îi determină să povestească?

Observăm existența unor trăsături specifice ale acestui tip de scris: o cronologie particulară modelului de credincios penticostal, inserarea textului biblic în vocea memoriei, o îmbinare între doctrină și devoțiune în relatarea vieții și o prezență puternică a religiei trăite în felul în care este rememorat trecutul.

În continuare, analizăm temele recurente ale memorialisticii penticostale: convertirea, Botezul cu Duhul Sfânt, experiențele miraculoase, relația cu majoritatea, cu alte confesiuni și cu autoritățile. Ultima parte a capitolului se concentrează pe alte lucrări istorice înrudite cu stilul memorialistic: biografiile, scrierile de istorie locală și regională. În concluzie, reflectăm asupra modului în care penticostalii se raportează la propria moștenire istorică și asupra modelelor pe care le urmează din istoria locală, națională sau cea a creștinismului în ansamblu.

Capitolul al patrulea, *Memorie și istorie în Buletinul Cultului Penticostal*, este o amplă analiză a discursului memoriei și istoriei penticostale reflectat în revista oficială a Cultului Penticostal, în perioada 1953–2020. Asemeni celorlalte capitole, începem prin a așeza subiectul în context, discutând despre rolul presei religioase: evoluția acesteia, funcțiile asumate și impactul avut asupra comunităților.

Pentru perioada 1953–1989, analiza de discurs este însoțită de o serie de clarificări privind cenzura comunistă și articolele impuse de regim. Ne întrebăm: de ce se rescrie istoria și cum afectează „limba de lemn” discursul religios penticostal? Cum se construiește imaginea originilor în timpul comunismului? Ce se schimbă după 1989 în modul în care este formulat discursul istoric? O bună parte a analizei este dedicată modului în care penticostalii se raportează la modelele lor spirituale, reflectate în articolele de tip necrolog. Prin acestea se conturează un anumit profil al

credinciosului pentecostal. Analiza necrologurilor ne ajută să înțelegem cine sunt cei comemorați, cum sunt prezentați, ce limbaj și ce teme sunt folosite, dar și cum se modifică discursul despre ei în timp. Ne interesează cui i se acordă mai mult spațiu, ce raportare de gen apare în aceste texte, și ce ne poate spune acest lucru despre comunitatea pentecostală românească.

În final, propunem o taxonomie a articolelor istorice și a studiilor publicate în *Buletin*. Explicăm de ce am ales anumite intervale de timp și susținem analiza prin citate relevante. Menționăm că, pentru a evidenția și dimensiunea cantitativă a materialului, am inclus lista integrală atât a necrologurilor, cât și a articolelor analizate.

Capitolul al cincilea al lucrării, *Credința povestită: oralitate, memorie vie și religie trăită în Biserica Pentecostală „Betel” Cluj-Napoca*, este un studiu de caz aplicat pe o comunitate locală fondată la finalul perioadei comuniste. În acest capitol explorăm oralitatea pentecostală și modul în care credincioșii își construiesc narațiunea despre trecut prin intermediul interviurilor de istorie orală. Deschidem analiza cu o serie de clarificări privind contextul apariției bisericii, dar și modul în care sunt înțelese și valorificate conceptele de memorie, oralitate și religie trăită în cadrul acestei comunități. Din discursurile orale reiese dinamica bisericilor pentecostale din Cluj în timpul regimului comunist și limitările impuse dezvoltării lor oficiale.

Analizăm apoi modul în care este povestită apariția Bisericii „Betel”, cum fondatorii atribuie acestei întemeieri o semnificație providențială și care sunt elementele narrative ce pot completa sau chiar contrazice varianta dominantă. În a doua parte a capitolului, ne concentrăm pe patru teme recurente în istoria trăită a comunității: raportarea pentecostalilor la elite, relația cu autoritățile comuniste, convertirea și rolul femeii pentecostale, aflată între discursul normativ și practicile cotidiene. Prin aceste teme, evidențiem specificul religiei trăite în comunitatea analizată și modul în care memoria vie devine un canal de transmitere a identității confesionale.

Istoria pentecostalilor din România, din 1922 și până în prezent, rămâne strâns legată de istoria tumultoasă a țării din ultimele două decenii. Din cei 103 ani de existență, pentecostalii au traversat 42 de ani în timpul regimului comunist. Din punct de vedere cantitativ, putem spune că perioada comunistă a influențat cel mai mult istoria pentecostalilor români.

Cu toate acestea, în ciuda politicilor de stat, numărul pentecostalilor a crescut treptat. Statul comunist s-a concentrat asupra „limitării influenței religiei prin intervenții în activitatea ei, controlând-o pe trei niveluri – organizațional, economic și ideologic – în loc să interzică biserica

cu totul. Era o soluție bazată pe posibilitatea infiltrării cultului religios, sufocându-l cu reguli și reglementări obligatorii, subordonându-l economic statului și eliminând brutal orice opoziție.”²

Acest amestec dintre stat și culte a avut efecte asupra felului în care s-a înmulțit și s-a organizat fiecare confesiune. Chiar dacă punem în contrast efectele negative generate de regim și observăm că, în ciuda acestora, a existat o creștere a numărului de penticostali, un melanj ce nu a putut să nu „contamineze”. Parte a identității, istoriei și memoriei penticostale de astăzi este un rezultat al acestui tandem dintre statul comunist și biserică, din punct de vedere instituțional.

Istoriografia penticostală s-a concentrat mai mult pe realizarea unei istorii penticostale a bisericii ce reprezenta ierarhia. Vocea maselor nu a fost auzită atât de pregnant până acum. Prin analiza surselor de istorie orală, a periodicelor religioase, a memorialisticii și a celorlalte cărți de istorie ale autorilor penticostali am reușit să vedem și perspectiva „masei” asupra propriei istorii.

Putem observa în ultimul timp o creștere a interesului credincioșilor penticostali pentru propria istorie. Noile generații de credincioși caută să afle care le sunt originile și, în acest fel, așa cum deja am demonstrat în lucrarea noastră, ei se definesc identitar prin scrisul istoric. Motivația scrisului istoric penticostal este una complexă: nevoia de a povesti despre trecut și astfel de a oferi o interpretare proprie evenimentelor, nevoia de a lăsa o moștenire spirituală generațiilor viitoare, nevoia de păstrare a unei memorii vii a unei confesiuni relativ tinere, nevoia de a substitui lucrările de teologie ce au întârziat mult timp să apară ș.a.m.d.

Însă istoriografia penticostală românească, la peste 100 de ani de la apariția acestei confesiuni, se află încă într-o etapă de formare. Marcat de nevoia de definire identitară, scrisul istoric penticostal este în mare măsură unul de partizanat. „Multe sau cele mai multe studii despre evanghelicii români sunt scrise de evanghelici români. Iar multe dintre aceste lucrări sunt în continuare legate confesional. Acest lucru nu este nici șocant, nici neapărat dăunător, și în unele cazuri poate duce la o conștientizare a nuanțelor pe care cercetătorii din afară le-ar rata sau le-ar interpreta greșit. De asemenea, pot fi abordate subiecte care altfel ar fi fost ignorate.”³ Este însă scrisul istoric marcat de partizanat esențialmente negativ? „În ansamblu, un anumit grad de confesionalism nu este neapărat negativ, deoarece adesea cercetătorii care studiază o confesiune diferită de a lor pot produce lucrări afectate de erori flagrante sau prejudecăți involuntare. Pe de

² Anca Sincan, *Of Middlemen and Intermediaries: State and Church in Communist Romania*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2025, p. 16.

³ Michelson, „The History of Romanian Evangelicals”, p. 231.

altă parte, oamenii pot fi orbi la prejudecățile proprii tabere sau excesiv de sensibili la ofensele percepute.”⁴ Așadar, maturizarea istoriografiei evanghelice, implicit a celei penticostale, se va putea realiza atunci când cercetătorii nu pot fi acuzați de confesionalizarea cercetării lor.

Bibliografie

Surse primare

- „Mărturisirea de credință a Cultului Penticostal din România”, în *Documente fundamentale*, București, Editura Cultului Penticostal, 2024, pp. 5-30.
- BETEL ZORILOR, *Istoricul Bisericii*. Disponibil la: <https://betelzorilor.ro/istoric.html>, accesat la 26 martie 2025.
- BRIE, Ioan, Ciprian Terinte, *Manualul catehetic al Cultului Creștin Penticostal*, București, Pleroma, 2015, p. 80.
- CULTUL CREȘTIN PENTICOSTAL – BISERICA LUI DUMNEZEU APOSTOLICĂ DIN ROMÂNIA, *Statutul de funcționare*. Disponibil la: <https://cultulpenticostal.ro/statutul-de-functionare/>, accesat la 31 martie 2025.
- INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ, *Recensământul Populației și Locuințelor 2021 – Rezultate definitive*. Disponibil la: <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>, accesat la 14 decembrie 2024.

⁴ Ibidem.

ȘANDRU, Trandafir (ed.), *Îndrumătorul Păstorului*, București, Editura Cultului Penticostal, 1976.

Periodice

„1953 *Buletinul Cultului Penticostal* 1993”, în *Cuvântul Adevărului*, anul IV, nr. 9, septembrie 1993, p. 4.

„Adreu Petru (1920-2011)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXII, nr. 12, decembrie 2011, p. 22.

„Aniversarea a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent sub conducerea lui Burebista.”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXVII, nr. 3-4, martie-aprilie 1980, p. 2.

„Aniversarea a 60 de ani de la înființarea primei biserici penticostale din România (1922-1982)”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXX, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1982, p. 12.

„Contribuții la Istoria Bisericii Penticostale din România”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XI, nr. 7-8, iulie-august 2000, p. 22.

„Cristi Țepeș (1958-2015)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVI, nr. 12, decembrie 2015, p. 13.

„Cuvântul Adevărului în 17.000 de exemplare”, în *Cuvântul Adevărului*, anul IV, nr. 4 aprilie 1990, p. 18.

„David Wilkerson (1931-2011)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXII, nr. 6, iunie 2011, p. 18.

„Festivitatea sărbătoririi semicentenarului Cultului Penticostal”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XX, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1972, p. 5.

„Fratele Ioan Pop s-a mutat la Domnul”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, nr. 1-2 ianuarie-februarie 1984, p. 9.

„Horj Dumitru (1928-2004)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVI, nr. 5, mai 2005, p. 19.

„Ileana Bochian (1918-2000)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XII, nr. 1, ianuarie 2001, p. 11.

„Ioan Bejan”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXVI, nr. 5-6, mai-iunie 1988, p. 15

„Ioan Mihalaș (1926-2015)”, în *Cuvântul Adevărului*, an. XXVII, nr. 1, ianuarie 2016, p. 23.

„Irina Șuteu (1961-2003)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XIV, nr. 3, martie 2003, p. 10.

„LYDIA LAUSTER (1901—1993)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul IV, nr. 7 iulie, p. 19.

„Nicolae Moldoveanu (1922-2007)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVIII, nr. 9, septembrie 2007, p. 18.

„Până aici Domnul ne-a ajutat”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul III, nr. 5, mai 1955, p. 1.

- „Profeții din Cevenne”, în *Cuvântul Adevărului*, anul X, nr. 3, martie 1999, p. 11.
- „Rahela Mocan (1968-2005)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVI, nr. 10, octombrie 2005, p. 22.
- „Răscol Vasile (1893-1984)”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXVI, nr. 5-6, mai-iunie 1984, p. 13.
- „Sabina Wurmbrand (1913-2000)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XI, nr. 9, septembrie 2000, p. 5.
- „Sandu Marin (1929-2015)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVI, nr. 5, mai 2015, p. 24.
- „Sărbătorirea unui eveniment însemnat din Istoria Cultului Penticostal”, *Buletinul Cultului Penticostal*, nr. 8-9 august-septembrie 1954, p. 7.
- „Sfârșit de cale”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul X, nr. 3-4, martie-aprilie 1962, p. 6.
- „Sfârșit de cale”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XIII, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1965, p. 16
- „Sfârșit de cale”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXIX, nr. 3-4, martie-aprilie 1981, p. 10
- „Taloș Vasile Alexandru”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXXI, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2020, p. 21.
- „Tatiana Topciu (1939-1999)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul X, nr.10, octombrie 1999, p. 16.
- „Un frate scump ne-a părăsit”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul III, nr. 2, februarie 1955, p. 6.
- ARCADE, Coroamă, CONSTANTIN, Pătraș, Coroamă Pavel, „În amintirea fratelui Cristian Gavrilă”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, an XX, nr. 5-6, mai-iunie 1972, p. 15.
- ARDELEAN, Moise, „La ceas aniversar”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVIII, nr. 9, septembrie 2017, p. 3.
- BĂLĂBAN, Ciprian, „De ce 10 septembrie 1922?”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVIII, nr. 9, septembrie 2017, pp. 10-11.
- BOCHIAN, Ioan, „Cornel Stan (1959-2006)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVII, nr. 4, aprilie 2006, p. 20.
- BOCHIAN, Ioan, „Nicolae Bogde (1924-2016)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVII, nr. 3, martie 2016, p. 23.
- BOCHIAN, Pavel, „Biserica penticostală între anii 1925-30”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXXVII, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1989, p. 2.
- BOCHIAN, Pavel, „Ce a adus ziua de 23 august 1944, pentru credincioșii penticostali?”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul V, nr. 8, august 1957.

- BOCHIAN, Pavel, „Domnul ne-a ajutat”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XX, nr. 7-8, iulie-august 1972, p. 3.
- BRADIN, Gheorghe, „Credincioșii Cultului Penticostal din R.P.R. înainte și după 23 august 1944”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul II, nr. 8-9, august-septembrie 1954, p. 1.
- BRADIN, Persida, „Pe urmele Sarei”, în *Buletinul Cultului Creștin Penticostal*, nr. 4-7, aprilie-iulie 1961, p. 8.
- BULGĂR, Emil, „Biserica lui Dumnezeu Apostolică – Penticostală la popasul 70”, în *Cuvântul Adevărului*, anul III, nr. 10, octombrie 1992, p. 3.
- BULGĂR, Emil, „Manuscrisul lui Bodor”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVI, nr. 5, mai 2005, p. 15.
- BULGĂR, Emil, „Ultima predică”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVI, nr. 9, septembrie 2005, p. 14.
- CEUȚĂ, Ioan, „Stoica Stroe”, în *Cuvântul Adevărului*, anul III, nr. 3, martie 1992, p. 19.
- CHELBA, Aurel, „Vasile Chelba (1922-2004)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XV, nr. 8-9, august-septembrie 2004, p. 26.
- Comitetul Executiv al Cultului Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România, „Emil Bulgăr (1930-2003)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XIV, nr. 7-8, iulie-august 2003, p. 2.
- COMITETUL EXECUTIV, „Fratele Sima Ion a plecat la Domnul”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, nr. 2-3, februarie-martie 1956, p. 31.
- Comunitatea Regională Suceava, „Constantin Gross 1919 - 2003”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XIV, nr. 7-8, iulie-august 2003, p. 7.
- Conducerea Comunității Regionale Penticostale a Maramureșului și Sătmarului, „Todoran Grigore (1953-2017)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXIX, nr. 1, ianuarie 2018, p. 21.
- Conducerea Cultului Penticostal, „Teodor Codreanu 1928-2004”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XV, nr. 11, noiembrie 2004, p. 23.
- COVAȘĂ, Gavril, „Gheorghe Stan (1953-2016)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVII, nr. 8, august 2016, p. 19.
- CUBEȘAN, Victor, „Amintiri și ficțiune în stil italian”, în *Steaua*, anul LIII, nr. 10 (650), octombrie 2002, p. 39-40.
- Cuvântul Adevărului*, an XVIII, nr. 11, noiembrie 2007, p.20.
- Cuvântul Adevărului*, anul IV, nr. 12, decembrie 1993, nr. 19.

- Cuvântul Adevărului*, anul XI, nr. 10-11, octombrie-noiembrie 2000, p. 27.
- Cuvântul Adevărului*, Seria II, Anul XXI, Nr. 11, Noiembrie 2010.
- Dosarele Istoriei*, anul VIII, nr. 9(85), 2003.
- LUNCĂ, Gabi, „Mărturisire”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XX, nr. 8-9, august-septembrie 1999, p. 7.
- MESAROȘ, Marinela, „Dumnezeu a chemat pe fratele Mureșan Traian acasă”, în *Cuvântul Adevărului*, anul II, nr. 3-4, martie-aprilie 1991, p. 23.
- MIHAI, Cornel, „O cotitură în viață (3)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVIII, nr. 9, septembrie 2007, pp. 13-15.
- MIHAI, Cornel, „O cotitură în viață”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVIII, nr. 6, iunie 2007, pp. 16-18
- MOCAN, Ghiță, „Când istoria te scoate la tablă”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVII, nr. 12, decembrie 2016, p. 22.
- MUREȘAN, Nelu, „Ioan Pop (1919-2005)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVI, nr. 4, aprilie 2005, p. 19.
- MURZA, Narcis, „Teodor Pandrea (1943-2012)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXIII, nr. 2, februarie 2012, p. 13.
- NICHIDEAN, Ovidiu, „Gavril Nichidean (1931-2011)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXII, nr. 8, august 2011, p. 18.
- POPAN, Miron, „Ilie Stănuș Ghib (1923-2012)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXIII, nr. 7, iulie 2012, p. 22.
- POPOVICI, Relu, „Popovici Dumitru (1920-2011)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXIII, nr. 2, februarie 2012, p. 22.
- PORUMBIN I., „24 ianuarie – aniversarea unirii Principatelor Române”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXV, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1977, p. 1.
- PRUȘU, Traian, Bora Elisei, „Oprea Florian (1908-2009)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXI, nr. 2, februarie 2010, p. 5.
- REDACȚIA, „Școala și cultura”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul X, nr. 9–12, septembrie–decembrie 1962, p. 14.
- ROSKE, Cristian Vasile, „Evocări, 1922-2007 – 85 de ani de istorie penticostală”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVIII, nr. 7-8, iulie-august 2007, p. 3.

- ROSKE, Cristian Vasile, „2003 – an jubiliar redacțional”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 2003.
- ROSKE, Cristian Vasile, „80 de ani de la apariția revistei Cuvântul Adevărului”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XX, nr. 1, ianuarie 2009.
- ROSKE, Cristian Vasile, „Amintiri cu mai marii noștri”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXIII, nr. 1, ianuarie 2012, pp. 4-5.
- ROSKE, Cristian Vasile, „Cărările cele vechi”, în *Cuvântul Adevărului*, anul VIII, nr. 11, noiembrie 1997, p. 2.
- ROSKE, Cristian Vasile, „Ion Onoriu”, în *Cuvântul Adevărului*, anul IX, nr. 3, martie 1998, p. 19.
- ROSKE, Cristian Vasile, „Revenind la Cuvântul Adevărului”, în *Cuvântul Adevărului*, anul I, nr. 1, ianuarie 1990, p. 1.
- ȘANDRU, Trandafir „O piatră de aducere aminte”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XX, nr. 7-8, iulie-august 1972, pp. 1, 8.
- ȘANDRU, Trandafir, „25 de ani de la reorganizarea Cultului Penticostal”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XVIII, nr. 5-6, mai-iunie 1970, p. 8.
- ȘANDRU, Trandafir, „Biserica Penticostală din România”, în *Cuvântul Adevărului*, anul IV, nr. 9, septembrie 1993., p. 3.
- ȘANDRU, Trandafir, „Biserica Penticostală”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XIX, nr. 5-6, mai-iunie 1971, p.13.
- ȘANDRU, Trandafir, „O aniversare binecuvântată”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXI, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1973, p. 2.
- ȘANDRU, Trandafir, „O aniversare binecuvântată”, în *Buletinul Cultului Penticostal*, anul XXI, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1973.
- TIPEI John F., „Dr. Ray H. Hughes (1924-2011)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXII, nr. 5, mai 2011, p. 18.
- TIPEI, Pavel Riviș, „1922-2007 85 de ani de la înființarea primei biserici penticostale din România”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XVIII, nr. 12, decembrie 2007, pp. 4-5.
- TIPEI, Pavel Riviș, „90 de ani de istorie penticostală în România”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXIII, nr. 9, septembrie 2012, p. 4.
- ULICI, Tică, „Victor Opriș (1954-2017)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XXVIII, nr. 10, octombrie 2017, p. 23.

VIȘAN, Gică, „Ionel Neculce (1959-2003)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul XV, nr. 1, ianuarie 2004, p. 7.

ZUBAȘCU, Ion, „Gabi Luncă și Ion Onoriu s-au lăsat de cele lumești”, în *Cuvântul Adevărului*, anul III, nr. 12, decembrie 1992, p. 8.

Interviuri

BICA Zaharia – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 16.01.2017.

COVAȘĂ Gavril – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 16.01.2020.

LUP Vasile – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 30.01.2020.

PETREAN Emil – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 20.02.2020.

RAȚIU Augustin (Gusti) – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 28.02.2020.

SOFRONIE Costel – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 20.03.2020.

STAN Emima – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 24.01.2020.

STANIȘTE Gheorghe – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 26.02.2020.

SUCIU Ezechiel – interviu realizat de Vlad Tomoș în format online, la data de 20.05.2021.

VLAS Victoria – interviu realizat de Vlad Tomoș în Cluj-Napoca, la data de 13.02.2020.

Memorialistică

ANDREIKA, Cornelia, *Vinovați, prin Hristos, eliberați*, Sâncraiu de Mureș, f.e., 2023.

ARDEU, Petru, *Amintiri*, Arad, Gramma, 2021.

BOCHIAN, Pavel, *Viața unui păstor din România*, București, Privilegiu, 1997.

BREHAR, Ioan, *Din comorile vieții*, Cluj-Napoca, Biblos, 2023.

CHERECHES, Alexandru, *Șaizeci de ani de experiențe cu Dumnezeu*, Fullerton, California, Agapia, 2000.

CRÎȘAN GHEORGHE, *O viață de slujire*, Cluj-Napoca, f.e., 2025.

DEZNAN, Petru, *Experiențe din viața de credință*, Arad, Carmel Print, 2024.

GAGEA, Ioan, *Jurnalul unui slujitor*, Călan, f.e., 2019.

GULYÁS, Stefan, *Chemat la slujire. Apostol pentru Europa de Est*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2009.

HANIȘ, Elisaveta, *Experiențe cu Dumnezeu, vol. II*, Arad, Multimedia Internațional, 2017.

- HOZAN Vasile, *Amintiri din țară. Volumul III*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2008.
- HOZAN, Vasile, *Amintiți din țară. despre lucrările făcute de Duhul Sfânt, volumul I*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2004.
- HOZAN, Vasile, *Amintiți din țară. despre lucrările făcute de Duhul Sfânt, volumul II*, Arad, Multimedia Internațional, 2005.
- ISTRATE, Simida, *Dumnezeu, prietenul casei mele*, Cluj-Napoca, Biblos, 2023.
- LUNCA, Gabi, ONORIU, Ion, *Povestea vieții noastre*, Succeed Publishing, 2010.
- MĂCELARU, Mărioara, *Însemnări pe ușorii casei*, Casa Literaturii Creștine, 2007.
- MICLEA, Ioan, *Sabia Duhului și cumpăna înțelepciunii. Viața și experiențele unui pastor pentecostal (1920-2002)*, Cluj-Napoca, Biblos, 2023.
- MOLDOVAN, Mitru, *Biruator cu Dumnezeu prin valea plângerii*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2021.
- MOLOCE, Cecilia, *Cu Domnul de mână*, București, Fundația Poarta Speranței, 2014.
- ONIGA, Victor, *Ce a făcut Dumnezeu pentru mine. O viață trăită sub călăuzirea Domnului, vol. 1*, Oradea, Little Lamb, 2023.
- ONIGA, Victor, *Ce a făcut Dumnezeu pentru mine. O viață trăită sub călăuzirea Domnului, volumul 2*, Oradea, Metanoia, 2021.
- POPOVICI, Roxana, GRIGORICIUC, Daniel, *Un Dumnezeu credincios. O viață de credințioșie*, Oradea, Casa Cărții, 2024.
- RĂSCOL, Elena, *Zborul spre libertate*, Medgidia, Succeed Publishing, 2014.
- RĂSCOL, Lidia, *Portretul tatălui meu*, Timișoara, Dalia, 2009.
- RĂSCOL, Lidia, *Privind în urmă*, Timișoara, Dalia, 2007.
- SANDU, Marin, *Viața unui slujitor*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2005, p. 3.
- SILAGHI, Gavril, *Urma pașilor mei. Mărturia umblării mele cu Marele Păstor*, Oradea, Metanoia, 2017.
- ȘUMANDEA, Iacob, *Viața cu Duh Sfânt. Un serv iubit al lui Isus Hristos*, f.l., f.e., f.a.

Biografii, monografii, studii regionale

- ARDEU, Petru, *Scurt istoric pentecostal*, f.l., f.e., f.a.
- ARON Petru, *Pietre de aducere aminte. Treziri spirituale în inima Transilvaniei. Cecălaca și Târgu Mureș*, Cluj-Napoca, Biblos, 2023.

- ARON, Petru, *Cetatea cu turnuri înalte*, Cluj-Napoca, Biblos, 2022.
- BÎRLE, Vasile, *Istoria Bisericii Penticostale Emanuel*, Tulghieș (1938-2018), Satu Mare, Daya, 2018.
- BODOG, Pavel, *Izvoarele credinței. Istoria Bisericii Penticostale din Burzuc povestită de cei care au trăit-o*, Oradea, Scriptum, 2015.
- CĂILEANU, Emanoil, *Așa s-a născut o biserică*, Suceava, Little Lamb, 2012.
- FILIP, Vasile, *Cetatea pâinii. Istorie și spiritualitate în Biserica Penticostală „Betleem” din Căianu Mare*, Cluj-Napoca, Biblos, 2023.
- FILIP, Vasile, *Până aici Dumnezeu ne-a ajutat: 90 de ani de istorie și spiritualitate penticostală în biserică „Eben-Ezer”, Dobric (1932-2022)*, Cluj-Napoca, Napoca Star, 2022.
- GUȘAT, Iacob, *Istoricul Bisericii Penticostale din Baia Mare*, f.l., f.e., 2016.
- LASCĂU, Petru, *Betel. Construcția Casei lui Dumnezeu în timpul comunismului ateu*, LP Publishing, Phoenix, Arizona, 2013.
- LASCĂU, Petru, *Biserica în asediu*, Streamwood, Illinois, Aripa Albe, 1992.
- LERIC, Iosif, IONESCU, Daniel, *Minuni contemporane*, București, f.e., 2017.
- MANEA, Ion, *Istoricul Bisericii Penticostale Vestea Bună din București*, București, Pleroma, 2009.
- MUNTEANU, Dumitru, *Istoria credinței penticostale în județul Bistrița-Năsăud. Volumul I. Încercările*, Bistrița, George Coșbuc, 2008.
- MUNTEANU, Dumitru, *Istoria credinței penticostale în județul Bistrița-Năsăud. volumul II. Mai strălucitor decât soarele*, Bistrița, George Coșbuc, 2010.
- POP, Florin, *Enciclopedia ilustrată a bisericilor penticostale din județul Bistrița Năsăud*, Beclean, Holy Fire Press, 2022.
- POP, Florin, *Pioneri penticostali pe meleaguri bistrițene*, Beclean, Holy Fire Press, 2022.
- TALOȘ, Daniel, *Urme de pași. Monografia bisericii penticostale din satul Jac*, Cluj-Napoca, Ecou Transilvan, 2019.
- ȚUGUI, Lucian, *Focuri se aprind pe dealuri. Istoria Bisericii Penticostale din județul Tulcea (1939-1989)*, Cluj Napoca, Biblos, 2024.

Surse secundare

Lucrări de specialitate

- AMMERMAN, Nancy Tatom, *Studying Lived Religion: Contexts and Practices*, New York: New York University Press, 2021.
- ANDERSON, Allan Heaton, *To the Ends of the Earth: Pentecostalism and the Transformation of World Christianity*, New York, Oxford University Press, 2013.
- ANDREIESCU, Valeriu, *Istoria penticostalismului românesc. Volumul 1: Evanghelia deplină și puterea lui Dumnezeu*, Oradea, Casa Cărții, 2012.
- ANDREIESCU, Valeriu, *Istoria penticostalismului românesc: volumul 2*, Oradea, Casa Cărții, 2012.
- ANGHELESCU, Mircea, *Literatură și biografie*, București, Universal Dalsi, 2005.
- APPLEBAUM, Anne, *Gulagul: o istorie*, București, Humanitas, 2011.
- BARAN, Emily B., *Dissent on the Margins: How Soviet Jehovah's Witnesses Defied Communism and Lived to Preach about It*, New York: Oxford University Press, 2014.
- BARTHES, Roland, *The Rustle of Language*, traducere de Richard Howard, New York, Hill and Wang, 1986.
- BARTOLOMEU, Mitropolitul, *Corupția spirituală: texte social-teologice*, Cluj-Napoca, Eikon, 2011.
- BĂLĂBAN, Ciprian, *Foc din cer. Un secol de penticostalism românesc*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2022.
- BĂLĂBAN, Ciprian, *Istoria Bisericii Penticostale din România (1922-1989). Instituție și harisme*, Oradea: Scriptum, Cluj-Napoca: Risoprint, 2016.
- BIRĂU, Rusalin, *Mișcarea penticostală: mondială, în România și în Reșița*, Reșița, Pro Marketing, 2008.
- BODNAR, John, *Remaking America: Public Memory, Commemoration, and Patriotism in the Twentieth Century*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1992.
- BROWN, Callum G., *Postmodernism for Historians*, Harlow, Pearson Education Limited, 2005.
- BURGESS, Stanley M., *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*, Grand Rapids, Zondervan, 2002.
- CESEREANU, Ruxandra, *Gulagul în conștiința românească: memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste*, Iași, Polirom, 2005.
- CEUȚĂ, Ioan, Iosif FABIAN, *Istoria Adunărilor lui Dumnezeu*, București, f.e., 2016.

- COLEMAN, Heather J., *Russian Baptists and Spiritual Revolution, 1905–1929*, Bloomington: Indiana University Press, 2005.
- CONSTANTINEANU, Corneliu și SCOBIE, Christopher J. (ed.), *Penticostalii în secolul XXI*, Oradea, Casa Cărții, 2023.
- CREȚU, Bogdan, ICHIM, Ofelia, CLIM, Marius-Radu (coordonatori), *Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic*, Iași, editura Universității Alexandru Ioan Cuza Iași, 2017.
- CRÎȘAN, Pavel, *Pavel Crișan stejarul din pustiul roșu*, Buzău, Ancaprint, 2014.
- CROITOR, Vasiliță, *Răscumpărarea Memoriei: Cultul Penticostal în perioada comunistă*, Medgidia, Succeed Publishing, 2010.
- DAYTON, Donald W., *Theological Roots of Pentecostalism*, Grand Rapids, Baker Academic, 2011.
- DUFFIELD, Guy P., VAN CLEAVE, Nathaniel M., *Foundations of Pentecostal Theology*, Los Angeles, L.I.F.E. Bible College, 1983.
- FEDUR, Emanuel, *Ei au trăit printre noi*, vol. 1: *Apostolii Banatului*, Oradea, Metanoia, 2019.
- FELMAN, Shoshana, LAUB, Dori, *Testimony: Crises of Witnessing in Literature, Psychoanalysis, and History*, New York, Routledge, 1992.
- FRISCH, Michael, *A Shared Authority: Essays on the Craft and Meaning of Oral and Public History*, Albany, State University of New York Press, 1990.
- HALBWACHS, Maurice, *On Collective Memory*, trad. Lewis A. Coser, Chicago, University of Chicago Press, 1992.
- HELLBECK, Jochen, *Revolution on My Mind. Writing a Diary under Stalin*, Cambridge, Harvard University Press, 2006.
- HOLBAN, Ioan, *Literatura subiectivă*, București, Minerva, 1989.
- HOLLENWEGER, Walter J., *The Pentecostals: The Charismatic Movement in the Churches*, Minneapolis, Augsburg Publishing House, 1972.
- HOSSU LONGIN, Lucia, *Memorialul durerii, întuneric și lumină*, București, Humanitas, 2013.
- HOSSU LONGIN, Lucia, *Memorialul durerii, o istorie care nu se învață la școală*, București, Humanitas, 2012.
- IOSIFESCU, Silvian, *Literatura de frontieră*, București, editura pentru literatură, 1969.
- KÄRKKÄINEN, Veli-Matti, *Pneumatologie. Duhul Sfânt dintr-o perspectivă ecumenică, internațională și contextuală*, Oradea, Casa Cărții, 2022.

- LAND, Steven Jack, *Spiritualitate pentecostală. O pasiune pentru împărăție*, Oradea, Casa Cărții, 2013.
- LEVI, Primo, *Mai este oare acesta un om?*, Iași, Polirom, 2004, p. 6.
- MITROFAN, Daniel, *Pigmei și uriași, file din istoria persecutării baptiștilor*, Cristianus, 2007.
- MODORAN, Gheorghe, *Biserica prin pustiu roșu. Rezistență și compromis în adventismul din România în perioada comunistă (1944-1965). Volumul 1*, Pantelimon, Viața și sănătate, 2013.
- MODORAN, Gheorghe, *Biserica prin pustiu roșu. Rezistență și compromis în adventismul din România în perioada comunistă (1944-1965). Volumul 2*, București, Alege Viața Publishing, 2018.
- MORAR, Ioan T., *Fake News în epoca de aur*, Polirom, Iași, 2020.
- NECULAU, Adrian, *Psihologia servituții voluntare*, Iași, Polirom, 2011.
- NORA, Pierre, *Realms of Memory: Rethinking the French Past*, ed. Lawrence D. Kritzman, trad. Arthur Goldhammer, New York, Columbia University Press, 1996.
- PETCU, Marian, *Jurnalist în România: istoria unei profesii*, București, Comunicare.ro, 2005.
- POP, Andrei-Daniel, *Dinamica suveranității divine în 1 Samuel 9-15*, Oradea, Convergențe, 2024.
- POP, Iulia, *Memorie și suferință*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2010.
- POPESCU, Ion Mihail, *Istoria și sociologia religiilor: creștinismul*, București, editura Fundaiei "României de mâine", 1996.
- POPOVICI, Alexa, *Istoria Baptiștilor din România Vol. 2 (1919-1944)*, Chicago, Illinois: Biserica baptistă română, 1989, pp. 396-397.
- PORTELLI, Alessandro, *They Say in Harlan County. An Oral History*, Oxford, Oxford University Press, 2010.
- PREDA, Radu, *Comunism: o modernitate eșuată*, Cluj Napoca, Eikon, 2009.
- PREDA, Sînziana, *Doamne, unde te găsec, acolo mă pocăiesc!*, Timișoara, editura de Vest, 2017.
- RADOSAV, Doru, *Istoria din memorie*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2016.
- RITCHIE, Donald A., *Doing Oral History*, New York, Twayne Publishers, 1995.
- ROSLOF, Edward E., *Red Priests: Renovationism, Russian Orthodoxy, and Revolution, 1905–1946*, Bloomington: Indiana University Press, 2002.
- SINCAN, Anca, *Of Middlemen and Intermediaries: State and Church in Communist Romania*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2025.
- SNYDER, Timothy, *Tărâmul morții, Europa între Hitler și Stalin*, București, Humanitas, 2012.

- SOLJENIȚÎN, Alexandr, *Arhipelagul gulag - volumul I*, București, Univers, 2008.
- ȘANDRU, Trandafir, *Biserica creștină. Evoluție și spiritualitate*, București, Institutul Teologic Penticostal, 1995.
- ȘANDRU, Trandafir, *Biserica Penticostală în istoria creștinismului*, București, editura Bisericii Lui Dumnezeu Apostolice Penticostale din România, 1992.
- ȘANDRU, Trandafir, *Doctrinile biblice ale bisericii*, Oradea, Metanoia, 2013.
- ȘANDRU, Trandafir, *Dogmatica Bisericii lui Dumnezeu Apostolice Penticostale*, Oradea, Metanoia, 2017.
- ȘANDRU, Trandafir, *Dogmatica bisericilor lui Dumnezeu apostolice penticostale*, București, Institutul Teologic Penticostal, 1993.
- ȘANDRU, Trandafir, *Trezirea spirituală penticostală din România*, București, Institutul Teologic Penticostal, 1997.
- ȘTEFĂNICĂ, Dragoș, BRIE, Ioan, *Monografia Cultului Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România*, București, Plērōma, 2022.
- THOM, Françoise, *Limba de lemn*, București, Humanitas, 2005.
- TIPEI, John F., *Duhul Sfânt, O teologie biblică din perspectivă penticostală*, Oradea, Metanoia, 2003.
- VISWANATHAN, Gauri, *Outside the Fold: Conversion, Modernity, and Belief*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1998.
- WIESEL, Elie, *Noaptea*, București, Corint, 2012.
- WILSON, John, *Să înțelegem jurnalismul*, Iași, Institutul European, 2003.
- YONG, Amos, *Duhul Sfânt turnat peste orice făptură*, Oradea, Casa Cărții, 2020.

Studii în volume colective

- ANDERSON, Allan, „Introduction: World Pentecostalism at a Crossroads”, în Allan H. Anderson, Walter J. Hollenweger (ed.), *Pentecostals after a Century: Global Perspectives on a Movement in Transition*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 1999, pp. 13–28.
- ANDERSON, Allan, Michael BERGUNDER, André DROOGERS și Cornelis van der LAAN, „Introduction”, în Allan Anderson, Michael Bergunder, André Droogers, Cornelis van der Laan

- (ed.), *Studying Global Pentecostalism: Theories and Methods*, Berkeley–Los Angeles–London, University of California Press, 2010, pp. 1-9.
- BETEA, Lavinia, *Limba de lemn – de la Ceaușescu la Ion Iliescu*, în RAD, Ilie (coord.), *Limba de lemn în presă*, București, Tritonic, pp. 179-187.
- BODEANU, Florentina Denisa, *Informatorii din Cultul Baptist între 1979-1989*, în BUDEANCĂ, Cosmin– OLTEANU, Florentin, *Sfârșitul regimurilor comuniste*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2011, pp. 260-279.
- CASEY, Edward S., „Public Memory in Place and Time”, în PHILLIPS, Kendall R. (ed.), *Framing Public Memory*, Tuscaloosa, The University of Alabama Press, 2004, pp. 20-25.
- CERILLO Jr., Augustus și Grant WACKER, „Historiography”, în Stanley M. Burgess (coord.), *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*, Grand Rapids, Zondervan, 2002, pp. 376–388.
- CODREANU, Marcel, „Romania”, în Stanley M. Burgess (ed.), *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*, Revised and Expanded Edition, Grand Rapids, Zondervan, 2002, pp. 616-626
- DOBRINCUCU, Dorin, „Sub puterea cezarului”, în Dorin Dobrințu și Dănuț Mănăstireanu (coord.), *Om̄ul evanghelic: o explorare a comunităților protestante românești*, Iași, Polirom, 2018, pp. 37-243.
- GOGLEAZĂ, Dan în dialog cu ANTONESEI Liviu, „Prelucrarea trecutului comunist. O răfuială analitică cu moștenirile de mentalitate”, în Adrian Neculau (coord.), *Viața Cotidiană în comunism*, Iași, Polirom, 2004, p. 365.
- JEMNA, Dănuț Vasile, „Criza de identitate a omului evanghelic român”, în Dorin Dobrințu, Dănuț Mănăstireanu (coord.), *Om̄ul evanghelic: o explorare a comunităților protestante românești*, Iași, Polirom, 2018, pp. 297-398.
- NEAGOE-PLEȘA, Elis și Liviu PLEȘA, „Culte neoprotetante din România în perioada 1975–1989”, în Adrian Nicolae Petcu (coord.), *Partidul, Securitatea și Cultele, 1945–1989*, București, Nemira, 2005, pp. 350-394.
- NEAGOE-PLEȘA, Elis, PLEȘA, Liviu, „Culte neoprotetante din România în perioada 1975–1989”, în PETCU, Adrian Nicolae (coord.), *Partidul, Securitatea și Cultele: 1945–1989*, București, Nemira, 2005, p. 350-394.

- PHILLIPS, Kendall R., „Introduction”, în PHILLIPS, Kendall R. (ed.), *Framing Public Memory*, Tuscaloosa, The University of Alabama Press, 2004, pp. 1-14.
- PIPPIDI Andrei, „Prefață” la *Holocaustul evreilor români*, Institutul Român de Istorie Recentă, Iași, Polirom, 2004, p. 7-11.
- POPA Mircea, *De la proletcultism la ceaușism în limba de lemn a criticii literare*, în RAD, Ilie (coord.), *Limba de lemn în presă*, București, Tritonic, p. 225-233.
- PREDA, Radu, „Biserica în comunism. Adaptare, rezistență, sfințenie”, în PREDA, Radu, VICOVAN, Ioan (coord.), *Martiriu și memorie din România comunistă*, Iași, Polirom, 2020, pp. 62-77.
- RAD, Ilie, *Aspecte ale cenzurii literare*, în PETCU, Marian (coord.), *Cenzura în spațiul cultural românesc*, București, Comunicare.ro, 2005, pp. 267-278.
- ROBECK, Cecil M., „The Origins of Modern Pentecostalism: Some Historiographical Issues”, în Cecil M. Robeck Jr. și Amos Yong (ed.), *The Cambridge Companion to Pentecostalism*, Cambridge, Cambridge University Press, 2014, pp. 13–30.
- SILVEȘAN, Marius, „Adaptare și tactici de supraviețuire în comunism ale credincioșilor bapțiști din România”, în OLTEANU, Florentin (coord.), *Opoziție și solidaritate în comunism*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2018, pp. 134-153
- SILVEȘAN, Marius, „Relația dintre Biserică și Stat în România comunistă. Studiu de caz: Alegeri la comunitățile baptiste în 1975”, în BUDEANCĂ, Cosmin– OLTEANU, Florentin, *Sfârșitul regimurilor comuniste*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2011, pp. 241-259.
- SPÂNU, Alexandru-Alin, „Sectele religioase în rapoartele Serviciului de Informații al Armatei (1947)”, în Adrian Nicolae Petcu (coord.), *Partidul, Securitatea și Cultele, 1945–1989*, București, Nemira, 2005, pp. 117-123
- STAN, Marius și TISMĂNEANU, Vladimir, *Administrarea trecutului: democrație și memorie în România*, în STAN, Lavinia și VANCEA, Diane (coord.), *România postcomunistă: trecut, prezent și viitor*, Iași, Polirom, 2017, pp. 45-62.
- STRONSTAD, Roger, „Câteva elemente de hermeneutică, în tradiția penticostală”, în Corneliu Constantineanu și Christopher J. Scobie (ed.), *Penticostalii în secolul XXI*, Oradea, Casa Cărții, 2023, pp. 47-76.

VASILE, Cristian, *Comunism și Biserică: represiune, compromitere și instrumentalizare*, în CESERANU, Ruxandra (coord.), *Comunism și represiune în România: Istoria tematică a unui fratricid național*, Iași, Polirom, 2006, pp. 170-189.

Studii/Articole în reviste de specialitate

DOBRINCU, Dorin, „Istoria Bisericii și pericolul confesionalizării cercetării”, în *Xenopoliana*, anul VII, nr. 4, 1999, pp. 130–137.

GAUCK, Joachim, „Dealing with the Stasi Past”, în *Daedalus*, vol. 123, nr. 1 (1994), pp. 282–283.

HOUDEK, Matthew și PHILLIPS, Kendall R., „Public Memory”, în *Oxford Research Encyclopedia of Communication*, ianuarie 2017, accesat la 28 februarie 2025, disponibil la: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.181>.

MERCEA, Lucian Ionel, „Lupta pentru libertatea religioasă a confesiunilor neoprotestante din România văzută prin prisma legislației din perioada interbelică și antonesciană (1918–1944)”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, nr. 1/2017, pp. 291–325.

MICHELSON, Paul E., „The History of Romanian Evangelicals, 1918–1989: A Bibliographical Excursus”, în *Archiva Moldaviae*, vol. 9, 2017, pp. 191–233.

MODORAN Gheorghe, „Confesiunile neoprotestante din România în perioada regimului comunist (1945–1965)”, în *Romanian Political Science Review*, vol. VII, nr. 3, 2007, pp. 655-673.

PORTELLI, Alessandro, „Ce face ca istoria orală să fie diferită”, în *Anuarul Institutului de Istorie Orală*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2010, pp. 229-244

SÂNTĂMĂREAN, Delia, „Imaginea creștinului penticostal în perioada comunistă”, în *Anuarul Institutului de Istorie Orală*, vol. VIII, 2007, pp. 117–130.

VLASE, Monica, „Rolul femeii creștine penticostale în viața și practica cultului”, în *Anuarul Institutului de Istorie Orală*, vol. IV, 2003, pp. 68-84.

VLASE, Monica, „Viața și practica religioasă a comunității creștin penticostale din Cluj-Napoca în perioada dictaturii comuniste”, în *Anuarul Institutului de Istorie Orală*, III, 2002, p. 133-156.

Teze de doctorat

- ALUAȘ, Maria, *Istoria presei creștine și transmiterea mesajului evanghelic în secolul XX*, teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2009.
- BODEANU, Florentina Denisa, *Cultul Baptist din Transilvania între 1948–1989 în memoria colectivă*, teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2009.
- GABRIEL, Grigan, *Covertirea la pentecostalism a rudarilor din Filiași în contextul postsocialismului românesc*, teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2018.
- POP, Florin, *Portrete Biografice Rezentative ale Fondatorilor de Biserici Pentecostale în România anilor 1919-1950*, teză de doctorat, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Facultatea de Științe Umaniste și Sociale, 2023.
- UNGUREANU, Emanuel, *Viața Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România în comunism (1945-1989)*, teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2016.

Surse online

- DILEMA VECHĂ, *Adventismul românesc sau patologia unei identități*. Disponibil online la: <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/adventismul-romanesc-sau-patologia-unei-597269.html>, accesat la 24 ianuarie 2025.
- BIBLICAL STUDIES UK, *Baptist Magazine Archive (1809–1836)*. Disponibil online la: https://biblicalstudies.org.uk/articles_baptist-magazine_01.php#y1809, accesat la 7 februarie 2025.
- CENTRUL DE ISTORIE ȘI APOLOGETICĂ, *Consfătuirea de la Arad – 31 mai 2008*. Disponibil online la: <https://centruldeistoriesiapologetica.wordpress.com/2008/05/31/consfatuirea-de-la-arad/>, accesat la 21 ianuarie 2025.
- MĂNĂSTIREANU, Dănuț, *Gheorghe Modoran – Biserica prin pustiul roșu*. Disponibil online la: <https://danutm.wordpress.com/2013/12/07/gheorghe-modoran-biserica-prin-pustiul-rosu/>, accesat la 24 ianuarie 2025.
- PUBLICAȚII BAPTISTE, *Reviste baptiste digitale*. Disponibil online la: <https://publicatiibaptiste.ro/reviste/>, accesat la 7 februarie 2025.
- RĂSCUMPĂRAREA MEMORIEI, *Comunicatul Consiliului Bisericesc cu privire la Răscumpărarea Memoriei*. Disponibil online la:

<https://rascumparareamemoriei.wordpress.com/2010/10/17/comunicatul-consiliului-bisericesc-cu-privire-la-rascumpararea-memoriei/>, accesat la 31 ianuarie 2025.

SYNAN, Vinson (ed.), *They Crossed the Red Sea, Didn't They?*, *Apostolic Faith Archive*, Asbury Theological Seminary. Disponibil online la:

<https://place.asburyseminary.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=apostolicfaith>, accesat la 7 februarie 2025.

ZIARUL METROPOLIS, *Ana Blandiana la 77 de ani – Interviu*. Disponibil online la:

<https://www.ziarulmetropolis.ro/ana-blandiana-77/>, accesat la 29 ianuarie 2025.